

Faglighed og hjortevildtforvaltning

Tekst: Norbert F.V. Ravnsbæk

NATUR/VILDTFORVALTNING: Så starter en ny jagtsæson, og på hjortevildtområdet er det med en ny bekendtgørelse pr. 1. juli, hvor der efter flere års drøftelser endeligt er sat punktum for regler og jagttider gældende fra denne sæson. Ikke alt er som ønsket, og processen, vi har været igennem – med kommentarer, drøftelser og forhandlinger – har ikke været lige køn.

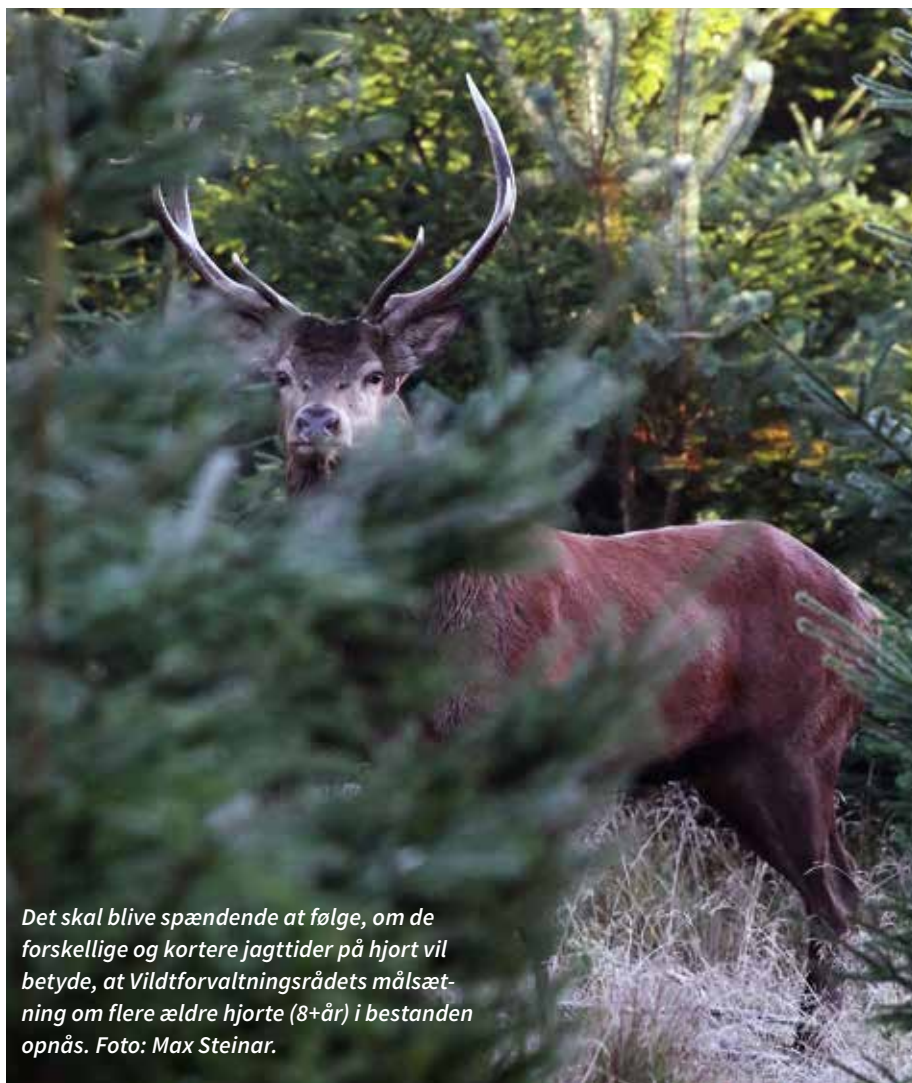
Jeg kan glæde mig over, at ministeren har lagt sit fokus på nærhedsprincippet på det regionale og lokale forvaltningsarbejde og ikke de generelle regler. Der ligger nu et stort arbejde for de regionale grupper, som skal være med til at formidle samt skabe en mere synlig lokal dialog, hvor der nu i Jægerforbundet arbejdes med en handlingsplan, som skal være med til at skabe den lokale dialog og formidling af forvaltningsarbejdet.

Der gives et klart signal til jægerrådene m.fl. om, at de, som har interesse og vil tage ansvaret, bliver inddraget lokalt i forvaltningsarbejdet for hjortevildt i Jægerforbundets regi.

Jeg ser frem til dette arbejde og er samtidig klar til, at der skal sættes krav til både os som jægere, men også til de organisationer, der sidder med ved bordet, når der skal drøftes hjortevildtforvaltning. Dialog og samarbejde rækker dermed ud til andre end jægerne.

Den nye bekendtgørelse har givet nye muligheder i jægerens værktøjskasse, som skal afprøves. Der er i områder indført dæmrings- og skumringsjagt, hvortil nogen vil sige "det vænner dyrene sig til". Der er i områder indført sprosseafskydning, hvortil nogen vil sige, "dette indebærer forkert afskydning". Der er også indført februarjagt på kalve i visse regionale områder, som giver nye muligheder for jægerne.

Nu er dette gældende, og min hold-

Det skal blive spændende at følge, om de forskellige og kortere jagttider på hjort vil betyde, at Vildtforvaltningsrådets målsætning om flere ældre hjorte (8+år) i bestanden opnås. Foto: Max Steinar.

ning er, at disse forsøg nøje skal følges, og efterfølgende skal vi se på effekten af disse værktøjer – og ikke mindst justere der, hvor det er nødvendigt.

Vi mangler faglig viden om vores danske hjortevildt under danske forhold, og den skal vi som jægere være med til at indsamle på frivillig basis. Dataindsamlingen skal være brugbar og repræsentativ samt ikke mindst valid. De data, vi har lige nu, med de betragtninger og vurderinger, der foreligger, er slet ikke gode nok for mig i de naturpolitiske diskussioner. Der skal meget mere til for at sikre, at aldersvurderingerne er rigtige, at dataene er repræsentative, samt at der er

taget tilstrækkelig højde for evt. usikkerheder i undersøgelserne.

Når jeg og Jægerforbundet ønsker din frivillige hjælp med at indsende datamateriale, er det for, at vi jægere bidrager til indsamling af viden og viser ansvar, men det er også vores pligt at sørge for, at de indsamlede data er brugbare, samt at der skabes tillid til de faglige udmeldinger. Der er vi ikke endnu, men det er der, vi skal hen!

Jeg håber, at du som jæger ser frem til jagtsæsonen, der står for døren, og som gør, at vi sammen tager ansvar for forvaltningen – knæk og bræk for den kommende sæson.
nr@jaegerne.dk

Hjortevildtoversigten

Se, hvordan udviklingen har været for både kron- og dåvildt i dit område. Bid mærke i, at dåvildtet stormer frem i sådan en grad, at vildtarten nu har overhalet kronvildtet i antal.

Tekst: Mads Flinterup **Foto:** Max Steinar og Jette Martinussen

NATUR/VILDTFORVALTNING: Tiden siden hjortevildtoversigten i 2016 vil af eftertiden nok mest blive husket for diskussionen om, hvorledes rammen for den fremtidige forvaltning af kronvildt skulle være. På baggrund af de regionale gruppers indberetning af de lokale bestande af kronvildt må det også konkluderes, at der fortsat er god grund til at have bevågenhed på udfordringerne med fortsat stigning i antallet af dyr i relation til skader på mark- og skovbrug. Ud af de 59 opgjorte lokale bestande meldes kun seks at have nedadgående bestandstal. Totalt set meldes det samlede antal af kronvildt at være steget med ca. 4 procent.

Alt imens alles øjne har hvilet på kronvildtet, har dåvildtet nu overtaget podiepladsen som Danmarks storvildt nummer et. Ingen af de i alt 95 lokale delbestande af dåvildt meldes i tilbagegang, og bestanden bedømmes til at være steget fra 2016 til 2017 med ikke mindre end ca. 36 %.

Af metodemæssige årsager skal bestandsestimaterne tages med forbehold, men der er intet belæg for at betvivle trenden i de lokale bestande.

Nordjylland

Den regionale gruppe oplyser, at flere bestande af kronvildt er gået betragteligt frem. Det er dog gruppens opfattelse, at det snarere skyldes en tidligere underestimering. Det er således gruppens opfattelse, at alene bestanden i Fjerritslevområdet og det nordlige Vendsyssel er i stigning. Gruppen vurderer generelt, at der er plads til mere kronvildt i områderne, dog er der lokaliteter langs Jammerbugt, hvor bestanden er blevet for stor i forhold til bæreevnen. Generelt henstiller gruppen til, at en større andel af afskydningen ligger på kalvene.

Dåvildtet i hele Nordjylland er underlagt en begrænset jagttid. Den begrænsede afskydning giver naturligvis en voldsom bestandsstigning. Gruppen melder lokalt om for mange dyr i Thy, Hanherred og Vendsyssel. Derfor åbner den nye jagttidsbekendtgørelse, som trådte i kraft den 1. juli 2017, op for en måneds længere jagttid på då, kalv og spidshjort i området vest for motorvejen mellem Aalborg og Hirtshals.

Himmerland

Himmerlands kronvildt står primært i området ved Rold Skov. Her er få lodsejere, og det giver en delvis målrettet forvaltning, som holder bestand-

en stabil. I Vesthimmerland har kronvildt i en periode været fredet, og bestanden har nu nået et niveau, hvor jagtlig forvaltning er aktuell. De resterende lokale bestande af kronvildt er stigende, men i området omkring

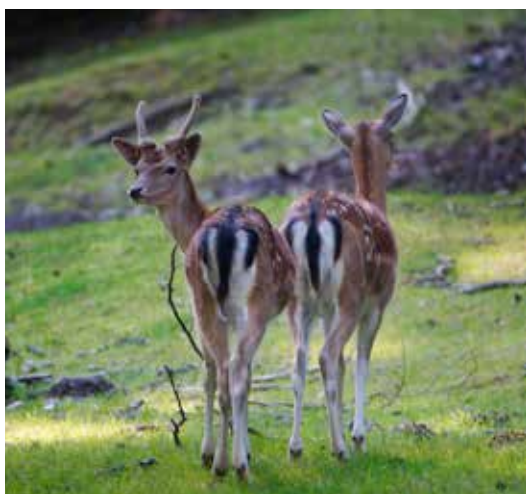
Tjele meldes om begyndende skader.

Dåvildtbestandene i Himmerland er stadig under etablering, og der er ikke kendskab til problemer.

Kronvildt

Område	Estimat 16	Estimat 17	Udvikling 17
Nordjylland	3.745	4.225	
Mors	5	10	→
Agger til Stenbjerg	155	160	→
Stenbjerg til Hanstholm	880	835	→
Hjardemål og Østerild	790	775	→
Fjerritslev	540	680	↑
Tranum	440	440	→
Vestlige Vendsyssel	75	85	→
Østlige Vendsyssel	10	10	→
Centrale Vendsyssel	500	610	→(?)
Nordlige Vendsyssel	355	620	↑
Himmerland	1.190	1.420	
Vesthimmerland	90-100	190	↑
Sydhimmerland	150-180	240	↑
Rold Skov	900	900	↘
Østhimmerland	10-15	25	↑
Mariager-Randers	15-30	65	↑
Vestjylland	4.900	4.850	
Klosterheden	600	600	↗
Feldborg	800	750	→
Ulborg	3.500	3.500	→
Midtjylland	3.950	4.400	
Hammel-Bjerringbro	500	300	?
Kompedal-Myremalm	500-600	750	↗
Gludsted, Nørlund, St. Hjøllund og Skærbæk	2.200-2.400	2450	↘
Hastrup, Rørbæk og Mattrup	450-500	625	→
Odder	50-150	275	↗
Djursland	2.805	2.870	
Emmedsbo-Sostrup	350	350	↓
Meilgaard	200	200	↓
Fuglsø Mose og Ramten Skov	750	800	↑
Løvenholm, Fjeld og Brunmose	675	675	↑
Skaføgaard, Rosenholm og Sofie Amaliegaard	310	300	↗
Tirstrup og Stubbesø	400	450	↑

2017

Dåvildtbestanden udvikler sig stadig, og mange steder er jagttid under overvejelse, hvis ikke allerede indført.
Foto: Jette Martinussen.

Vestjylland

I området opgøres kronvildtet i tre lokale bestande, som alle har deres afsæt i de tre gamle statsskovdistrikter i regionen. Gruppen vurderer bestanden omkring Klosterheden som svagt stigende, imens bestandene omkring Feldborg og Ulfborg vurderes som værende stabiliseret. Naturstyrelsen forsøger i samarbejde med gruppen og de lokale jagtforeninger at udvikle jagt afviklingen ud fra missionen om at skyde mere og forstyrre mindre. Mest bemærkelsesværdigt i regionen er dog, at lodsejerne med Aage V. Jensen Naturfond i spidsen omkring Oustrup Hede i 2016 etablerede et samarbejde om jagt på tværs af naboskel for at få øget afskydningen.

Netop området ved Ørre er et af de seks ud af de i alt 10 lokale bestande, hvor dåvildtets antal og adfærd nu er af en sådan karakter, at bestanden er problematisk. Kun i de fire delområder, hvor dåvildtet har været forvaltet via fuld jagttid, vurderes bestandene at være stabile i antal. I de øvrige seks delområder har bestandene været underlagt en voldsomt reduceret jagttid, flere af dem kun med 14 dages jagttid på kalve. Gruppen har derfor aktivt arbejdet på at få en ny og længere jagttid. Og med den nye jagttidsbekendtgørelse er der således kommet jagttid på då, kalv og spidshjort i december i kommunerne Ikast-Brande, Herning, Holstebro, Struer og Lemvig.

Midtjylland

Bestandsestimater i den midtjyske gruppe er behæftet med en væsentlig fejlkilde, idet flere af de ejendomme, som danner kerneområde for den nordligste bestand, ikke har bidraget med bestandstal til gruppen. Det til trods ligger gruppens samlede anslåede bestand over antallet i 2016. Alle kendte delbestande meldes i vækst – dog med den tilføjelse, at den store delbestand omkring Gludsted muligvis er stagneret. Den største forholdsmæssige stigning vurderes at være sket i delbestanden ved Odder. Med en årlig anslået afskydning på 10-20 dyr må en bestands-eksplosion forudses.

Områdets i alt syv delbestande meldes alle som stagnerede, hvilket stemmer ganske fint overens med, at gruppen vurderer det nuværende bestandsniveau som passende.

Djursland

Gruppen oplever, at de nordøstligste bestande er i svag tilbagegang, de øvrige bestande er stadig i vækst. Gruppen får forskelligrettede meldinger, og en forklaring kan være, at dyrene går i større ruder og er blevet mere klumpet fordelt. Gruppen henstiller til øget afskydning af hinder, men særligt kalve i de lokale bestande, hvor dyrene ikke længere er under egentlig etablering. Gruppen henstiller stadig til skånsom afskydning af hjorte. Gruppen oplever stigende problemer med fodring, hvor særligt gulerødder udlægges i store mængder.

Flere af de lokale bestande af dåvildt er stadig i vækst. Det er ifølge gruppen ikke ønskeligt, at

Område	Estimat 16	Estimat 17	Udvikling 17
Rougsø	20	20	↑
Skiffard	100	75	↑
Sydjylland	5.700	6.035	
Oksbøl	1.700	1.785	↑
Vorbasse-Hovborg	1.200	1.300	↑
Sdr. Omme	1.100	1.200	↑
Birkebæk, Høgildgaard m.fl.	500	550	↑
I øvrigt	1.200	1.200	
Sønderjylland	1.750	2.185	
Als	40	80	↑
Bommerlund og Frøslev	350	400	↑
Aabenraa til Haderslev	100	120	↑
Skærbæk til Toftlund	500	645	↑
Løgumkloster til Tønder	200	250	↑
Omkring Gram	500	590	↑
Bramming til Ribe	50	60	→
Haderslev til Kolding	10	40	↑
Syd- og Vestsjælland	1.010	1.200	
Saltbæk Vig	200-250	200	↑
Åmosen / Jyderup	400-600	500	→
Lille Åmose / Katstrup*		100	↑
Ågaard/Gørlev	50	100	↑
Holmegaard og Gissselfeld m.fl.	150	100	↑
Øst for Ringsted	40	50	↑
Hvalsø skovene	20-30	50	↑
I øvrigt	20	100	↑
Nordsjælland	450	500	
Halsnæs	75	100	↑
Tisvilde	75	50	↗
Valby Hegn	75	50	↘
Harager Hegn/Gribskov	75	75	↘
Andre delområder	100	150	↑
I øvrigt	50	75	↑
Samlet forårsbestand	25.500	26.485	

* Angiver bestande som er nye i opgørelsen.

> mængden af dåvildt øges på bekostning af kronvildt. Gruppen oplever en for stor afskydning af dåhjortene.

Sydjylland

Den sydjyske gruppe har oplevet flere brud på de etiske regler. Alle brud relaterer sig til afskydning af hjorte. Gruppen finder det vanskeligt at påtale disse brud, idet gruppen føler den mangler mandat til at agere. Gruppen oplever de fire veldefinerede delbestande som stigende og har samtidig en oplevelse af, at bestandene uden for de veldefinerede områder er stagnerende. For bestanden omkring Oksbøl iagttages flere symptomer på, at områdets biologiske bæreevne er overskredet. I de øvrige områder opleves en overskridelse af den økonomiske bæreevne.

Områdets seks definerede dåvildtbestande er alle stigende. Det er ikke gruppens opfattelse, at der er problemer med det nuværende antal.

Sønderjylland

Den sønderjyske gruppe opgør då- og kronvildtbestanden i otte lokale delbestande, hvori der gennemføres tællinger én weekend i marts. På den baggrund vurderes bestandene i syv af delområderne fortsat at være i vækst. Kun bestanden af kronvildt syd for Ribe virker til at være stabiliseret. I områderne omkring de største statskove vurderes bestandenes størrelser at være passende. I de øvrige områder er der plads til flere dyr. Gruppen finder afskydningen passende i alle delområder.

Mængden af dåvildt er i alle delområder stigende, og flere af delbestandene er underlagt lokalt reduceret jagttid. Kun omkring Frøslev og Bommerlund Plantager samt på Als er bæreevnen nået. Gruppen arbejder på at sikre lokal tilpasning af jagttid på dåvildtet.

Fyn

På Fyn har hjortevildtgruppen gjort en stor indsats for, at der er etableret lav i alle kommuner. Kun på øerne Ærø, Tåsinge og Langeland har der været juridiske indskrænkninger af jagttidsrammen. På selve Fyn har bestanden alene være forvaltet inden for rammerne af frivillige aftaler i lavene. Bestandene har vokset sig store, og forvaltningsområde Fyn huser nu den mest talstærke bestand i landet. Kun på Langeland vurderes bestanden at have nået bæreevnen. Dog opleves der flere steder, at bæreevnen lokalt også er overskredet i de kerneområder, hvor bestandene står tættest på Fyn. Der opleves generelt en stor udfordring med at overholde de frivillige aftaler, og derfor lægger gruppen nu op til det paradigmeskifte, at den fremadrettede forvaltning skal være baseret på indskrænkninger i jagttiden.

Syd- og Vestsjælland

Kronvildtet på Syd- og Vestsjælland er stadig relativt nyetableret. Den ældste bestand er omkring Åmosen. Denne bestand er regionens største og

Dåvildt

Område	Estimat 16	Estimat 17	Udvikling 17
Nordjylland	3.010	3.530	
Agger til Stenbjerg	165	175	→
Stenbjerg til Hanstholm	185	215	↑
Hjardemål og Østerild	551	730	↑
Fjerritslev	545	525	→
Tranum	240	250	↑
Vestlige Vendsyssel	210	225	→
Østlige Vendsyssel	360	450	↑
Centrale Vendsyssel	335	420	↑
Nordlige Vendsyssel	340	455	↑
Læsø	80	80	→
Mors	0	3	→
Himmerland	650	740	
Trend	120	120	↗
Livø	110	85	↗
Østhimmerland	30-40	35	↗
Hobro til Hadsund	125	115	↗
Mariager-Randers	70-80	100	↗
Himmerlandske Heder	30-40	85	↗
Sydvesthimmerland	160	200	↗
Vestjylland	2.525	3.075	
Klosterheden	500	650	↑
Idom	250	300	↑
Sørvad	90	150	↑
Vinderup-Mogenstrup	400-425	450	↑
Ørre	500-525	625	↑
Stauning	250	300	↑
Nord-Østsalling	140-165	175	→
Nordfjends	75-90	100	→
Vestsalling	175-225	225	→
Skive-Rønbjerg	60-90	100	→
Midtjylland	1.015	1.080	
Nordfor Bjerringbro	75-100	85	→
Kompedal	75-100	110	→
Silkeborg	350-450	350	→
Samsø	200-300	250	→
Juelsminde	200	200	→
Sydfor Ikast	75-100	85	→
Djursland	1.275	1.320	
Emmedsbo-Sostrup	300	300	↑
Meilgaard	225	225	→
Fuglsø Mose og Ramten Skov	100	125	↑
Løvenholm, Fjeld og Brunmose	200	225	↑
Skaføgård, Rosenholm og Sofie Amaliegaard	300	300	→
Tirstrup og Stubbesø		120	↑
Øvrige Djursland		25	→
Sydjylland	660	755	
Oksbøl	130	175	↑
Vorbasse-Hovborg	130	140	↑
Grindsted	80	90	↑
Ansager	50	55	↑
Tarm	200	220	↑

Område	Estimat 16	Estimat 17	Udvikling 17
Sønderjylland	1.335	1.740	
Als	275	500	↑
Bommerlund og Frøslev	350	400	↑
Aabenraa til Haderslev	100	175	↑
Haderslev til Kolding	350	385	↑
Omkring Gram	90	90	↑
Bramming til Ribe	100	100	↑
Løggumkloster til Tønder	30	30	↑
Skærbæk til Toftlund	40	60	↑
Fyn	7.900	8.310	
Assens	475	525	↑
Kerteminde inkl. Romsø	470	470	↑
Langeland	2.600	2.700	→
Middelfart inkl. Wedellsborg	580	580	↑
Nordfyn inkl. Æbelø	700	650	↑
Nyborg	325	225	↑
Odense		100	↑
Svendborg	450	720	↑
Sydvestfyn	1.200	1.200	↑
Midtfyn inkl. Ravnholt	800	800	↑
Tåsinge	180	220	↑
Ærø	120	120	↑
Syd- og Vestsjælland	?	5.450	
Sorø og Bavelse-Næsbyholm		2000	↑
Gisselfeld og Holmegaard m.fl.		2000	↑
Jyderupskovene		400	↑
St. Svendstrup, Humleore og Hvalsøskovene		300	↑
Bognæs og Boserup skov		300	↑
Vallø og Gl. Køgegaard		300	↑
Lekkende		150	↑
Nordsjælland	1.645	1.720	
Gribskov inkl. St. Dyrehave	1.475	1.500	↗
Valby Hegn	40	40	↗
Tisvilde Hegn	40	30	→
Danstrup Hegn	25	100	↗
Øvrige Nordsjælland	65	50	↗
Lolland-Falster	1.740	1.750	
Corselitze	50-75	65	↑
Naturstyrelsen Storstrøm	30-40	35	↑
Frejlev-Sakskøbing	150	150	↑
Sydloolland	800-1.000	900	→
Bursø	30-40	35	↑
Vestloolland	15-20	20	↑
Nordvestloolland	20-25	25	↑
Christianssæde	200	200	↑
Rågå	140	140	→
Enehøje	80	80	→
Fejø	30	30	↗
Vennerslund	20	20	→
Bøtø	30	30	↑
Pandebjerg	15	15	↑
Møn	3-5	5	↑
Bornholm	155	225	
Hele øen	140-170	225	↑
Samlet forårsbestand	21.910	29.695	

den eneste, som meldes stabiliseret. I de øvrige områder meldes fortsat om stigning. Gruppen oplever udfordringer omkring trafiksikkerhed, og på enkelte ejendomme udgør skader på skov- og særligt landbrug et problem. Det er gruppens oplevelse, at forvaltningen er særdeles succesfuld inden for de fungerende lav. Uden for disse lav er afskydningen præget af for stort fokus på handdyrene og for lille fokus på hinder og særligt kalve.

Gruppen skiftede formand i løbet af 2016. Henrik Wad, som overtog efter Jakob Bak, har gjort en særlig indsats for at få estimeret de lokale dåvildtbestande. En meget stor del af den samlede bestandsvækst i nærværende oversigt stammer således fra disse estimater, som ikke var tilgængelige i 2016. Dåvildt kan opleves over hele forvaltningsområdet, og alle delbestandene opleves i fortsat vækst. Gruppen oplever, at bestandsspredningen går væsentligt langsommere end for kronvildtet. I de gamle kerneområder for dåvildt er bæreevnen de fleste steder nået. Der opleves dog ikke de store udfordringer med skader, hvilket tilskrives, at dåvildtet ofte opholder sig på større ejendomme, hvor skov- og markejer er en og samme person.

Nordsjælland

Kronvildtet i Nordsjælland er opgjort på i alt seks delbestande. Gruppen oplever en bestandstilbagegang i områderne i det nordlige Gribskov. Det er ellers i netop dette område, at gruppen vurderer, at der er plads til mere kronvildt. Generelt er afskydningen tilbageholdende. Gruppen vurderer p.t. påkørsler som værende den største udfordring. Gruppen ønsker en øget afskydning af hinder og særligt kalve i de kommende år for at sikre, at bestanden ikke øges eksplosivt.

Dåvildtet findes i de samme områder som kronvildtet – med Halsnæs som eneste undtagelse. Størstedelen af bestanden står i den centrale del af Gribskov. Bestandene vurderes svagt stigende. Gruppen er ikke bekendt med skader fra dåvildtet – dog udgør også disse dyr en trafikal udfordring.

Lolland-Falster

Gruppen opgør i alt 15 delbestande, hvoraf kun bestanden på Sydloolland og Rågå opleves som stagneret. Gruppen vurderer stadig bestanden på Sydloolland som værende for stor, det samme gør sig gældende for Fejø. Udfordringen på Sydloolland er regulære markskader, hvorimod udfordringen på Fejø er skrælning på frugttræer. Gruppen afventer p.t. det nationale udspil til den kommende forvaltningsramme for dåvildtet.

Bornholm

Dåvildt er stærkt i fremgang på Bornholm. Der er kun to ugers jagttid på kalve, og da bestanden i 2016 blev suppleret med en udsætning på ca. 70 dyr, har det bestemt haft afgørende betydning. Gruppen vurderer, at der er plads til en bestand på ca. 400-500 dyr, før en jagtlig forvaltning med det mål at stabilisere bestanden skal igangsættes. >

Der er reelt kun ét redskab til at minimere den stigende bestand af kronvildt og dermed reducere de sine steder voldsomme skader på land- og skovbrug: jagt drevet på rette vis – gerne med større fællesjagter på tværs af skel, som sikrer større udtag af hinder og kalve. Foto: Max Steinar.

- Gruppen har stort fokus på at sikre en model, som tager højde for de bornholmske jagttraditioner og den særegne ejendomsstruktur.

Overvejelser om bestandene

Den foreløbige opgørelse af vildtudbyttet for jagtsæsonen 2016/17 viser en stigning på ca. 15 % for dåvildtets vedkommende. Tilsvarende viser udbyttet for kronvildtet en stagnation. Begge dele understøtter således den udvikling, som opgørelsen i årets hjortevildtoversigt viser.

At dåvildtbestandene er i vækst, må være hævet over enhver tvivl. Spørgsmålet er, om de jagttidsjusteringer, der lægges op til med virkning fra sæsonen 2018/19, er nok til at få væksten under kontrol. Ifølge det svenske jægerforbund er dåvildt i Sverige nu den klovbærende vildttype, som fylder mest i markskadedebatten. Det siger egentlig ikke så lidt, når man tænker på de voldsomme udfordringer, vildsvin lokalt har forvoldt. Der er derfor god grund til at have fokus på udviklingen omkring dåvildt.

Om kronvildtbestandene rent faktisk er stagnerende kan diskuteres. Flere grupper nævner konkret, at større rudler og mere klumpet adfærd vanskeliggør en bestandsopgørelse. At vildtudbyttet er stagnerende kan muligvis også snarere være udtryk for en stagnation i det udtag, vi kan gøre i bestanden ved den måde, vi i dag jager kronvildtet på. Om det ene eller andet scenarie er det rigtige, kan kun fremtiden vise os. Med den jagttidsbekendtgørelse, som trådte i kraft 1. juli 2017, blev skumrings- og særligt dæmringsjagt flere steder et af de lokale værktøjer i forvaltningen. Om dette får en gavnlig effekt på udtaget eller blot giver en endnu mere klumpet fordeling, må tiden vise.

Konsekvenser af den jagtligge adfærd

I jagtsæsonen 2016/17 indsamlede Jægerforbundet kæber

fra nedlagte kronhjorte. Initiativer er igangsat for at få bedre indblik i det udbytte af hjorte, som jægerne hvert år nedlægger. I alt 234 kæber blev indleveret, hvoraf 201 med sikkerhed er nedlagt i jagtsæsonen. I otte af de ni forvaltningsregioner, hvor der er kronvildt, er der indleveret kæber. Størst har indleveringen været i forvaltningsregion Nordjylland med 79 kæber og Djursland med 104.

Stikprøvestørrelsen sætter nogle begrænsninger. Stikprøvefordelingen giver nogle begrænsninger. Derfor skal resultaterne naturligvis tages med forbehold.

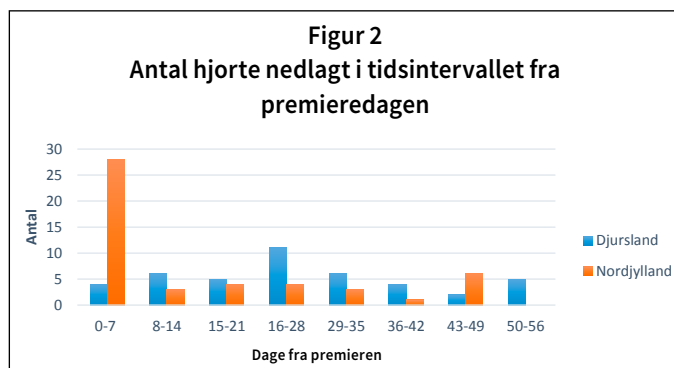
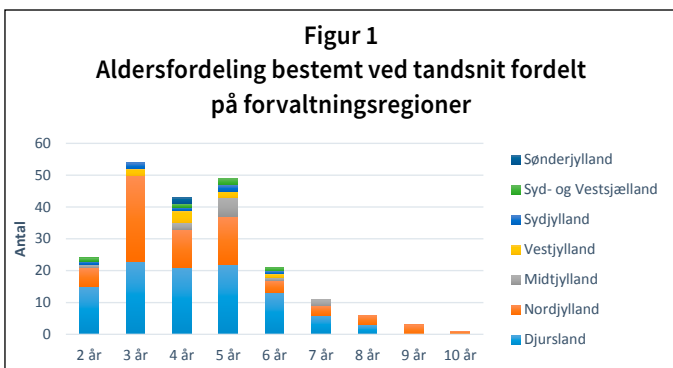
Erfaringer fra Projekt Bæredygtig Kronvildtforvaltning viser, at det tager tid at få etableret en effektiv indsamling. Set i det lys er 79 kæber fra nordjyske hjorte meget imponerende. De 104 kæber fra Djursland et godt fingerpeg om, at når først netværket er aktiveret, så kan det lade sig gøre at indsamle det ønskede materiale.

Tandsnit

Det er fortændernes tandrødder, som bruges til at foretage tandsnittet. Enkelte kæber er indleveret uden fortænder, hvorfor det ikke har været muligt at foretage tandsnit på samtlige indleverede kæber. Tænderne har været sendt til Norge, hvor ekspertisen til netop at bestemme alder via tandsnit er meget stor, da den i forvejen bruges som en bærende del af nordmændenes forvaltning.

Den rå tilbagemelding på de i alt 212 kæber, hvor tandsnit har været muligt, er gengivet i figur 1. Da aflæsning af årringene i tandrødderne er behæftet med en vis usikkerhed, kan den faktiske alder erfaringsmæssigt variere med et-to år.

Nu er fortænderne til tandsnit blot en del af de data, som kommer ind ved indsamlingen af kæber. I det tilfælde, hvor stikprøven er stor nok, vil data også kunne give en indikation af hjortenes kondition og af jægerens adfærd. På nuvæ-

rende tidspunkt er stikprøverne som nævnt begrænset, men datamængden fra Nordjylland og Djursland er dog af en sådan størrelse, at man kan ane vise tendenser.

Den helt afgørende forskel mellem Nordjylland og Djursland i kronvildtforvaltningssammenhæng er tidspunktet, hvor jagten på hjortene startede. Nord for Limfjorden var premieredagen til og med jagtsæsonen 2016/17 den 1. november. På Djursland startede hjortejagten derimod 1. september. På trods af at alle hjorte derfor nedlægges efter brunsten i Nordjylland, så viser den opbrækkede vægt på de 34 hjorte, hvor den er oplyst at være nøjagtigt vejet, en imponerende gennemsnitsvægt på 129 kg. Desværre er ganske få af hjortene på Djursland oplyst med nøjagtig vægt, hvorfor det her indsamlede materiale er for spinkelt til en reel sammenligning. Men ses der på de 293 hjorte med kendt vægt, som blev indleveret over de fem år Projekt Bæredygtig Kronvildtforvaltning kørte, så var gennemsnitsvægten her 117 kg (Haugaard, DCE, AU). På trods af at hjort-

ene i Nordjylland først nedlægges efter brunstens udmarvende eskapader, så er de nordjyske hjorte gennemsnitligt tungere. Ses der på skeletstørrelsen, så er den gennemsnitlige kæbelængde på Djursland med 297 mm kun tre mm kortere end det tilsvarende tal på de nordjyske hjorte. Så hvad skelet angår, ser hjortene derfor ud til at være meget lig hinanden.

44 % nedlagt på syv dage

I figur 2 er de 64 nordjyske hjorte med kendt nedlæggelsesdato sammenholdt med de 55 djurslandske med do. I figur 2 ser vi en for nogen måske overraskende tendens. Ingen af de indleverede djurslandske hjorte er nedlagt på premieredagen, hvorimod 17 % af de indleverede hjorte fra Nordjylland er skudt på premieredagen. Ser vi på den tilsvarende andel fra hjortejagtens første uge i de to områder, så er kun 7 % af de indleverede hjorte fra Djursland nedlagt i den første uge, hvorimod 44 % af de indleverede hjorte nord for

ELEY VIP Steel - hurtige kvalitetspatroner, som aldrig svigter dig...

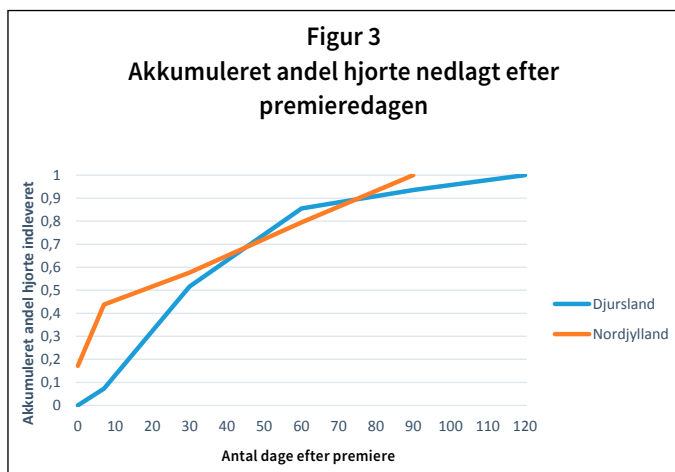
Danmarks mest populære jagtpatron

ELEY VIP Extreme Steel Jagtpatron
Højkappet, hurtig patron, 450 m/sek, i kal. 12/70. Leveres også med paphylster og Photonedbrydelig forladning.

ELEY VIP Hyperspeed Steel Jagtpatron
ELEY Hyperspeed en meget hurtig patron, som du kan få i de gængse haglstørrelser 1, 3, 4 og 5 i kal. 12/70 31 gram sendt afsted med 495 m/sek taler helt for sig selv.

Find nærmeste forhandler på www.normark.dk

► fjorden er nedlagt i de første syv jagtdage. Som allerede nævnt er datamaterialet på nuværende tidspunkt for spinkelt til at være entydigt.

I et norsk studie, som analyserede knap 182.000 enkelte jagthændelser på kronvildt i perioden 1999-2010, var konklusionen, at sandsynligheden for, at en jæger vælger at skyde, afhænger af jægerens vurdering af sandsynligheden for at få chancen igen. Desto større jægeren vurderer sandsynligheden for, at han senere får muligheden igen, desto større er sandsynligheden for, at jægeren vælger IKKE at skyde i situationen.

Mange ting har været sagt omkring jagt i brunsten, men fordelingen af nedlæggelsestidspunktet, som den fremgår af figur 2, kunne indikere, at netop det, at hjortene er spredt ud over et større areal og er mere aktive i september, giver en anden jagtudøvelse og ikke mindst et andet jagttryk, end en mere skyd når du har chancen-jagt, som man provokerende kunne omtale fordelingen af afskydningstidspunkt nord for Limfjorden. I begge regioner ses det tydeligt (figur 3), at der skydes få hjorte sidst på sæsonen. Konklusionen kunne være, at en afkortning af jagttiden alene ikke dæmper afskydningen, idet jagttrykket uanset starttidspunkt er størst i hjortejagtens begyndelse.

Hvad kan vi bruge tandvurdering til i praksis?

Ovenstående giver måske et indtryk af, at indsamling af data, som jægeren selv objektivt kan måle og registrere (dato for nedlæggelse, opbrækket vægt, længdemål af knogler), giver mere værdifuld information end den længerevarende proces, hvor årringe i tandrødder tælles via tandsnit i udlandet, da svaret er behæftet med usikkerhed.

Her er svaret reelt, at alle informationer, som indsamles, er med til at give værdifuld viden. Som måske vedholdende læser af hjortevildtoversigterne vil du vide, at alder er en af de parametre, som igen og igen trækkes frem som et succeskriterium i forvaltningsdebatten. For repetitionens skyld skal det dog slås fast, at da hinderne er styrende for familierudlernes adfærd, er hindernes alder en væsentlig parameter i at få positive og negative erfaringer, som kan videregives til deres kalve. Rudlernes adfærd er den vigtigste pa-

rameter i forhold til at kontrollere skadespårvirkning.

Det er vigtigt, at hjortene opnår en alder, hvor de kropsligt og adfærdsmæssigt kan adskille sig fra hinanden, så der dermed opstår et naturligt brunstforløb med naturlig selektion til følge. Den genetiske selektion hos kronvildt ligger blandt hjortene. Alle fertile hinder bliver beslæet og videregiver dermed deres gener.

Sidst, men ikke mindst: Desto større andel handyr i en bestand, desto mindre produktion i bestanden. Det betyder, at flere handyr i bestanden giver en opbremsning i tilvæksten. Den eneste måde at opnå flere handyr i en bestand er ved at lade flere blive ældre. Hvis der lokalt er problemer med for mange kronstyr er løsningen altså IKKE at skyde flere hjorte.

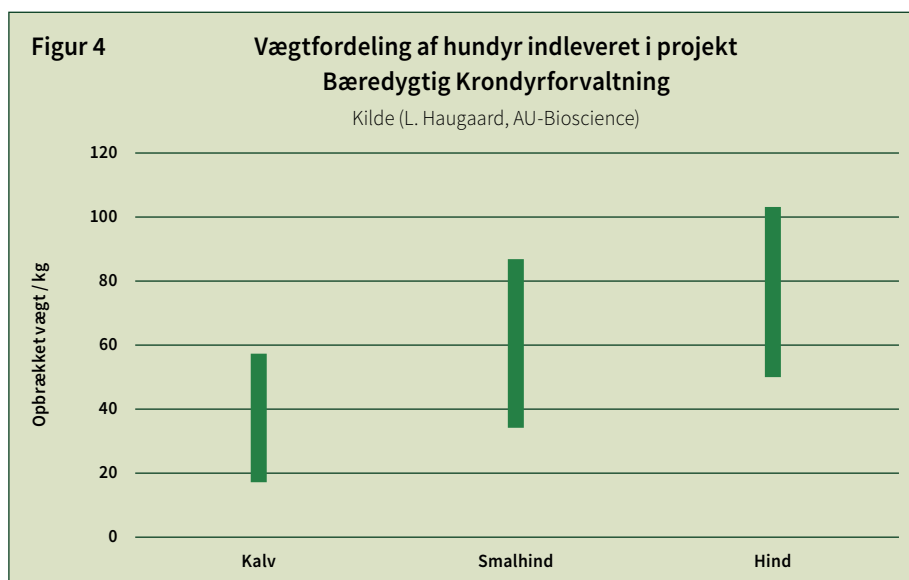
Alder

Selvom alder hos kronvildt kan forekomme abstrakt – og for ældre dyrs vedkommende er bestemmelsen behæftet med usikkerhed – så har den allerede i en årrække været en del af den praktiske jagtudøvelse. Da man på Djursland valgte at frede spidshjorten, var det et aktivt valg for ikke at nedlægge handyr i deres andet leveår. Da man i Syd-, Midt- og Vestjylland indførte jagttid på kronkalv i september, var det et bevidst valg for at øge afskydningen af dyr i deres første leveår. Det er det samme valg, som ligger bag miljø- og fødevarerminister Esben Lunde Larsens (V) åbning for februarjagt på kalve, som nu er en realitet i Himmerland. Umiddelbart virker denne udvidede jagtmulighed på kalve jo meget attraktiv, men hvor nemt er den reelt set at efterleve i praksis?

Over de fem år, der blev indsamlet kæber fra nedlagt kronvildt på Djursland, var den største af i alt 162 hindkalve på 58 kg opbrækket vægt, nedlagt i december. Flere af de 410 hinder, der blev indleveret, vejede mindre end dette, og den mindste vejede 50 kg opbrækket.

Af figur 4 fremgår vægtspændet på de tre aldersklasser af hundyr fra Projekt Bæredygtig Kronvildtforvaltning (Sunde og Haugaard 2014). Erfaringer fra områder med septemberjagt på kalve og de områder, hvor der kun har været jagttid på dåkalve, viser, at det faktisk ikke er helt så nemt i kampens hede kun at nedlægge kalve. Der er således nedlagt smalhinder i september og smaldå og då i den klare overbevisning, at de var kalve.

Hvorledes kan det afgøres, om det dyr, der er nedlagt, rent

I 53 af de 59 lokale bestandsopgørelser tiltager bestanden af kron dyr stadig. Foto: Max Steinar.

faktisk er en kalv, en/et spidshjort/smaldyr eller et udvokset dyr? Svaret er ligetil: Det fortæller tænderne uden den mindste tvivl. Tandskiftet på et då- eller kron dyr er først fuldstændigt i den 24.-25. levemåned. Først ved toårsfødselsdagen er alle mælketænder udskiftet, og alle kindtænder udvokset. Det betyder i praksis, at et då- eller kron dyr, som har seks kindtænder, er fyldt to år og dermed er i sit tredje leveår. Spidshjortens og kalvens tredje forreste kindtand er tredelt. På et udvokset dyr er den todelt. Ofte snyder den tredelte mælketand, således at man vurderer dyret som gam-

melt, idet mælketanden inden udskiftning er voldsomt nedslidt. Enklest er det dog at tælle antallet af kindtænder: Kalve har fire kindtænder, og smaldyr har fem. Om det nedlagte dyr er i sit første eller andet leveår, er der således ingen usikkerhed omkring. Det er først, når dyret er voksent (ældre end to år), at der er usikkerhed om alderen.

I løbet af efteråret udkommer en fagrapport fra Jægerforbundet, som mere dybdegående belyser resultaterne fra Jægerforbundets kæbeindsamling 2016.

mf@jaegerne.dk

SPANIEN

**Caza
Planeta**

IBEX | BJERGENE

Enestående oplevelser i de spanske bjerge

Vi kan arrangere til alle
de 4 spanske Ibex.

- Eks. Beceites Ibex inkl. Trofæafgift for en Ibex op til 205 CIC (Bronze).
- Afhentning/Retur til nærmeste større lufthavn.
- 3 dages ophold på godt hotel/2 dages jagt inkl. lån af riffel.
- Fuld forplejning ekskl. drikkevarer.

KUN KR. **39.999,-***

*Ved nuværende kurs, pris i Euro 5.400
*Ved bestilling af rejsen inden 31.12.2017

CANADA

**Arluk
Outfitters**

NEWFOUNDLAND

1 uges jagt i vildmarken

Inkl. al helikopter transport.
Inkl. trofæafgift for 1 Moose
uanset størrelse.

- 1 uges ophold i fantastisk lodge med fuld forplejning.
- 6 dages jagt 1:1.
- Mulighed for sortbjørn, licens \$ 200, nedlægges sortbjørn er trofæafgift \$ 800

KUN KR. **49.999,-***

*Ved nuværende USD kurs, pris i USD 7.200 (ekskl. sortbjørn licens og afgift). *Ved bestilling af rejsen inden 31.12.2017

AUSTRALIEN

**Australian
wide safaris**

OUTBACK

Klassisk jagt Down Under

Inkl. trofæafgift for 1 trofæ
Bøffeltyr uanset størrelse
samt airboat tur med fri
gåse- og andejagt.

- Fuld forplejning.
- Afhentning i Darwin lufthavn T/R.
- 6 dages ophold/5 dages jagt 2:1 og al kørsel i terræn.

KUN KR. **54.999,-***

*Ved nuværende kurs, pris i Euro 7.400
*Ved bestilling af rejsen inden 31.12.2017